

סימן לד
מצות צדקה

- א. מצות עשה לתת צדקה לעניי ישראל שנאמר (דברים טו, ח): "פתח תפתח את ידך לו", ונאמר (ויקרא כה, לו): "וחי אחיך עמך". (סעיף א)
- ב. כל מי שרואה עני מבקש, ועושה עצמו פאלי אינו רואהו ואינו נותן לו צדקה, עובר בלא תעשה שנאמר (דברים טו, ז): "לא תאמין את לבבך ולא תקפץ את ידך מאחיק האביון". (סעיף א)

מעלות הצדקה

צדקה

- ג. הצדקה היא סימן לכה שהנותן הוא מזרעו של אברהם אבינו שנאמר באברהם (בראשית יח, ט): "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בני וגו' לעשות צדקה". (סעיף א)
- ד. מעלות חשובות נאמרו על מצות הצדקה:
- גדול העושה צדקה יותר מכל הקרבות, שנאמר (משלי כא, ג): "עשה צדקה ומשפט, נבחר לה' מזבח".
 - אין ישראל נגאלין אלא בצדקה, שנאמר (ישעיה א, כז): "ציון במשפט תפדה, ושביה בצדקה". (סעיף א)
- ה. לעולם אין אדם נעשה עני מנתינת צדקה ואין דבר רע ולא הזק בא בשביל הצדקה, שנאמר (ישעיה לב, יז): "והיה מעשה הצדקה שלום". (סעיף א)

הערה: על הצדקה אומר הקדוש ברוך הוא, שפביכול אפשר לנסות אותו בזה, ולבחון אם אכן מתברכים בזכותה, לקיים מה שנאמר (מלאכי ב, י): "ובחנוני נא בזאת.. אם לא אפתח לכם.. והריקתי לכם ברכה עד בלי די"¹

- ו. ראוי שיתן האדם אל לבו, שהוא מבקש בכל שעה פרנסתו מהקדוש ברוך הוא. וכמו שהוא מבקש שהקדוש ברוך הוא ישמע שועתו ותפלתו, כך ישמע הוא שועת העניים שנאמר (איוב לד, כח): "וצעקת עניים ישמע", לפיכך צריך להזהר בצעקתם. (סעיף א)
- ז. יתן האדם אל לבו כי גלגל חוזר הוא בעולם, ויתכן שחס ושלום יבוא הוא או בנו או בן בנו לקבל צדקה. ואל יעלה על לבו לומר: איך אחסר ממוני לתנו לעניים כי עליו לדעת שאין הממון שלו, אלא פקדון לעשות בו רצון

המפקיד - הקדוש ברוך הוא, וזה חלקו מפל עצמלו בעולם הזה. כדכתיב (ישעיה נח, ח): "והלך לפניך צדקה". והצדקה דוחה גזרות רעות ומוסיפה חיים. (סעיף א)

צדקה

החייבים בצדקה

ח. כל אדם חייב לתן צדקה כפי יכולתו. ואפילו מי שיכול לתת רק דבר מועט יתן, כי המעט משלח חשוב כמו כמון רב שנותן העשיר. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה: נאמר בעולת בהמה העולה כסף רב - "אשה ריח ניחח" (ויקרא א, יג), ובעולת עוף שמחירה נמוך ממנה גם נאמר (ויקרא א, יז): "אשה ריח ניחח". ובקרבן המנחה, שעלותו נמוכה ביותר גם כן פתוב (ויקרא ב, ב): "אשה ריח ניחח". לומר לה, אחד המורה ואחד הממעיט, ובלבד שיכנו לבו לאביו שבשמים. (סעיף ב)

ט. כל מי שאין לו אלא די פרנסתו אינו חייב לתן צדקה, כיון שפרנסת עצמו קודמת לפרנסת כל אדם.² (סעיף ב)

צדקה

שעור הניתנה לעני

י. נאמר בתורה שיש לתת לעני "די מחסרו אשר יחסר לו" (דברים טו, ח). ופרשו חכמים שמדבר במי שהיה עשיר והעני (=נהיה עני), שיש לתת לו צדקה כדי שייכל לחיות ברוחה כפי שהיה רגיל לפני שנהיה עני. אבל עני שמתפרנס מאסוף צדקה, שעובר בבתי ישראל ואוסף צדקה - נותנים לו מתנה מועטת לפי ערכו ולפי המצב בקפה. ולכל הפחות יתנו לו בכל עיר לחם ומזון בשעור שתי סעודות ומקום ללון בו. (סעיף ג)

יא. כאשר אדם תורם לצדקה, לעניים או לבית הפנסה, מן הראוי שיביא מן המשבח והטוב שבנכסיו. (סעיף ה)

למי יש לתת צדקה?

יב. מפני דרכי שלום יש לתת צדקה גם לעניים גוים, כאשר הם באים יחד עם עני משראל לבקש צדקה. (סעיף ג)

יג. בצדקה יש להקדים את קרוביו הזקוקים לעזרה על שאר בני אדם, ועניי עירו קודמין לעניי עיר אחרת. אבל לגבאי צדקה המחלקים את כספם של אחרים אסור להעדיף את קרוביהם. (סעיף ו)

צדקה

אֶפֶן נְתִינַת הַצָּדָקָה

יד. מִצְוָה לַתֵּת צָדָקָה בְּסֹבֵב פָּנִים יְפוֹת, וְאִם נָתַן כֶּאֱשֶׁר פָּנָיו כְּבוֹשׁוֹת בְּקִרְקַע הַפֶּסֶד אֶת הַמִּצְוָה אֶף שֶׁנָּתַן סָכּוּם כֶּסֶף גָּדוֹל. (סעיף ז)

טו. יֵשׁ לְדַבֵּר אֶל הָעֲנִי בְנֵעִם, וְאֶסְיֹר לְבִישׁוֹ וּלְהַכְלִימוֹ מִפְּנֵי שֶׁלִּבּוֹ שָׁבוּר. (סעיף ח)

טז. הָאוֹמֵר 'הִרִי עָלַי עֲשֵׂרָה שְׁקָלִים לְצָדָקָה', חַיֵּב לַתֵּת מִיָּד אִם יֵשׁ לִפְנֵי עֲנִי, מִפְּנֵי שֶׁהָאֱמִירָה הִיא כְּמוֹ נֶדֶר שֶׁחַיֵּב לְקַיְמוֹ מִיָּד כְּשִׁיכּוֹל. וְאִם אֵין עֲנִיִּים לִפְנֵי יָנִיחַ אֶת הַכֶּסֶף בַּצֵּד עַד שֶׁיִּמָּצָא עֲנִי וְיִתֵּן לוֹ. (סעיף ט)

יז. יִזְהַר לַתֵּת אֶת הַצָּדָקָה בְּהִסְתֵּר בְּכֹל מָה שֶׁאֵפְשֶׁר. וְהַטּוֹב בְּיוֹתֵר לַתֵּת כֶּן שֶׁהַמְקַבֵּל אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמֵּי קֶבֶל וְהַנּוֹתֵן אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְמִי נָתַן. (סעיף יג)

יח. הַדְּרָגָה הַגְּבוּהָה בְּנִתְיִנַת צָדָקָה הִיא הַמְסִיעַ בְּיָד מִי שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי קְרִיסָה כְּלִפְלִית שֶׁלֹּא יָפֵל, וְזֹאת עַל יְדֵי שְׁנוּתוֹ לֹא מִמּוֹן בְּמַתְנָה בְּצִוְרָה מְכַבֶּדֶת, אוֹ שְׁנוּתוֹ לֹא מַעוֹת בְּהַלּוֹאָה, אוֹ שֶׁמְסִידֵר לוֹ עֲבוּדָה שִׁיכָל לְהַתְפָּרֵס מִמֶּנָּה.

(סעיף יב)

פְּרָסוּם הַנְּתִינָה

צדקה

יט. לֹא יִתְפָּאֵר הָאָדָם בַּצָּדָקָה שֶׁנּוֹתֵן אָף אִם מְקַדִּישׁ דֶּבַר לְצָדָקָה, מִתֵּר שִׁיכְתֹּב אֶת שְׁמוֹ עָלָיו, שִׁיֵּהָא לוֹ לְזִכְרוֹן. וְרֹאשׁוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן כְּדִי שֶׁגַּם אֲחֵרִים יִלְמְדוּ מִמֶּנּוּ. (סעיף יג)

הַמְקַבֵּל צָדָקָה

צדקה

כ. אָמְרוּ חֲכָמִים: "עֲשֵׂה שִׁבְתְּךָ חַל וְאֵל תִּצְטָרֵךְ לְבְרִיּוֹת". וְאֶפְלוּ הָיָה חֲכָם מְכַבֵּד וְנִהְיָה עֲנִי, יַעֲסֹק בְּאַמְנוּת (=מְלָאכָה), וְאֶפְלוּ בְּאַמְנוּת מְנוּלָת (=שֶׁאֵינָה מְכַבֶּדֶת), וְאֵל יִצְטָרֵךְ לְבְרִיּוֹת. (סעיף טו)

כא. כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְטַל מִן הַצָּדָקָה וּמִרְמָה אֶת הַבְּרִיּוֹת וְנוֹטֵל צָדָקָה שֶׁאֵינוֹ זָקוּק לָהּ אֵינוֹ מֵת מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁיִּזְדַּקֵּק לְבְרִיּוֹת. (סעיף טז)

חֲמֵשׁ וּמַעֲשֵׂר כֶּסֶפִּים

כב. אָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁמִּצְוָה לַתֵּת מַעֲשֵׂר מִמְּמוֹנוֹ לְצָדָקָה. כִּיצַד? אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶלֶף שְׁקָל יִתֵּן עֲשִׂירִית (=מֵאָה שְׁקָלִים) לְצָדָקָה. וְאִם לְאַחֵר מִכֵּן הָרוֹחַ מִהַנּוֹתֵר סָכּוּם נוֹסֵף, יִתֵּן מַעֲשֵׂר מִהַרְנוֹחַ בְּלֶבֶד. (סעיף ד)

כג. **מצוה מן המבחר** לתת בשנה הראשונה להקמות העסק חמש מן הקרן (=חמישית, עשרים אחוזים), ואחר כך בכל שנה חמש מן הרווח. (סעיף ד)

כד. אל יבזבז אדם יותר מן **החמש**, כדי שלא יזדקק הוא עצמו אחר כך לבריות. ודוקא כל ימי חייו. אבל לפני מותו יכול אדם לתן עד שליש רכשו לצדקה. (סעיף ד)

כה. מי שצריך לקנות ספרי קדש ואין לו מספיק כסף יכול לקנותם מפסי מעשר ובתנאי שיכתב על הספרים 'נקנה מפסי מעשר', וישאיל אותם גם לחבריו. (סעיף ד)

לדעת אדמו"ר הזקן³: מתיר להשתמש עם פסי המעשר לתשלום חנוכה ילדים גדולים, להדפסת ספרים ולקניית מצוות (פגון עליה לתורה וכדומה), שלולי המעשר לא הייה קונה מצוות אלו.